

De llibre

La història del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*

Joaquim Ramis¹, Màrius Foz¹, M. Antònia Julià²

¹Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona; ²TERMCAT, Centre de Terminologia. Barcelona.

Reproducció dels parlaments del Dr. J. Ramis, del Dr. M. Foz i de la Dra. M. A. Julià amb motiu de la presentació del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears, el 22 de maig de 2012.

Antecedents del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*

Joaquim Ramis

Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona.

Jo diria que el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* –el nostre diccionari– té uns orígens remots. I la paraula «remot» –si mirem el diccionari normatiu– no vol dir altra cosa que «llunyà». Llunyà perquè ha estat la continuació d'una lluita en pro de la nostra llengua –en la seva vessant científica– que s'inicià fa molts decennis.

Sense voler mirar molt enrere de la història de la nostra llengua, i a grans pinzellades, traslladem-nos a la fi del segle XIX i al principi del segle XX. El poble català –i per tant també els metges– viu una circumstància transcendent: una renaixença política i cultural important. Són moments importants que amb els noms de Nacionalitat

Catalana i de Solidaritat Catalana, per part de Prat de la Riba o del *Glossari* d'Eugeni D'Ors, han iniciat un resorgiment de la cultura i de la llengua catalanes que ja no té aturador. I els metges no n'estan absents: Bartomeu Robert, Miquel A. Fargas, Martí i Julià, entre molts altres, en són un exemple.

Uns metges de la nostra Acadèmia, inquiets per les novetats científiques, creen unes trobades amb companys de diferents contrades de parla catalana i organitzen des de 1913 congressos de metges de llengua catalana. S'editen publicacions mèdiques en català, però s'han retrobat amb una llengua que no té una normativa ni una gramàtica a l'abast de la majoria de la societat civil i encara menys en el llenguatge científic –amb els nombrosos avenços de la ciència–, que obliga a la introducció de neologismes i barbarismes manllevats d'altres llengües.

És l'enginyer Pompeu Fabra qui es converteix en el veritable redreçador del català i, quatre anys més tard –el 1917–, publica el *Diccionari Ortogràfic* de la llengua catalana, pel qual la llengua entra

ja en un període de normalització i la societat accepta les noves normes que aprova l'Institut d'Estudis Catalans.

1) El *Diccionari de Medicina*: «el Corachan»

En el camp de la medicina i la ciència en general, els neologismes que s'introduïen en el llenguatge científic –generalment de forma anàrquica– continuaven essent un problema en les publicacions i conferències

científiques. Fou l'any 1930, en el curs del Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, que es prengué l'acord d'editar un diccionari de medicina, del qual el Dr. Manuel Corachan fou l'ànima i el coordinador de més de vuitanta col·laboradors entre metges, farmacèutics, lingüistes i altres professionals de les ciències de la vida i la salut. Aparegué en fascicles, el primer dels quals es presentà en el següent Congrés –el 1932– a Mallorca, i el darrer quatre

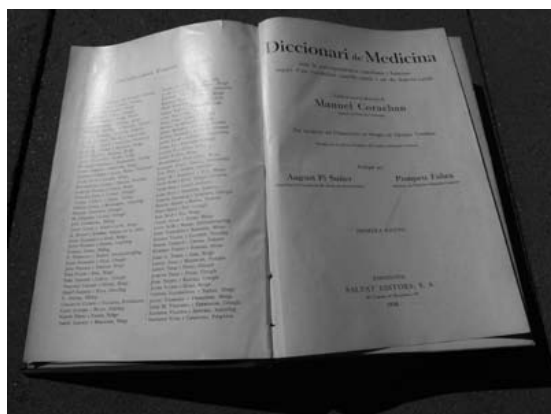
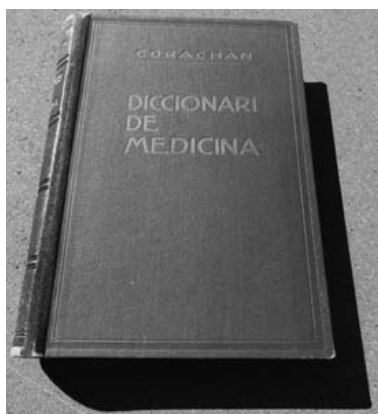

FIGURA 1. El *Diccionari de Medicina*, «el Corachan»

Correspondència: Dr. Joaquim Ramis i Coris
Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears
C/ Major de Can Caralleu, 1-7
08017 Barcelona
Tel. 93 203 10 50
Fax 93 418 87 29
Adreça electrònica: jramis@academia.cat

anys més tard, el 1936. Relligats tots els fascicles, el *Diccionari de Medicina* –popularment anomenat «el Corachan»– (Figura 1) es presentà pocs dies abans de l'inici de la Guerra Civil. Per la circumstància del moment bèl·lic, molts exemplars foren dipositats en el soterrani del Casal del Metge (aleshores seu de l'Acadèmia), del Col·legi de Metges i altres entitats de la vida i la salut.

La guerra, els problemes socials i polítics de la postguerra i la censura i represàlia per qualsevol aspecte cultural del català per part del govern dictatorial d'aleshores, comportaven un risc important per aquells llibres. En cas de ser descoberts pelsensors o repressors de la cultura catalana, haguessin estat cremats o destruïts.

Un administratiu –tenia el càrrec d'oficial major– del Col·legi de Metges d'aquells anys, conscient de la vàlua que representava aquest dipòsit de llibres, en fou un bon guardià i tenia ben guardat el secret. Solament ho comentava amb els companys que coneixia, oferint-los un exemplar amb la condició de guardar el secret... I així fou com els centenars de volums del *Diccionari de Medicina* –«el Corachan»– s'esgotaren amb força rapidesa. Al Sr. Ferran Cases –aquest era l'oficial major– li devem el gran favor de conservació d'aquell dipòsit i que fos repartit amb discreció: embolicat amb paper de diari l'anava oferint a les persones que creia que guardarien el seu secret. Alguns de nosaltres tenim la sort que un d'aquests exemplars estigui en un lloc d'honor en les nostres biblioteques.

Malgrat que les circumstàncies polítiques i socials no havien millorat gaire, l'any 1971, presidint l'Acadèmia Josep Laporte, un grup d'estudiants que formava la branca estudiantil de l'Acadèmia –portava el nom de «Joventut Mèdica»– organitzaren unes conferències sobre la conveniència de normalitzar el llenguatge mèdic i arribaren a la conclusió que era necessari un nou diccionari, ja que els pocs que coneixen «el Corachan» creien, amb raó, que s'havia quedat antiquat.

FIGURA 2. Les tres edicions publicades del *Vocabulari Mèdic*

2) El *Vocabulari Mèdic* (Figura 2)

La Junta de Govern se'n féu ressò, però preparar una segona edició del *Diccionari* era impossible de fer en un termini curt i, a la vegada, el finançament no estava a l'abast de l'Acadèmia. Però, com a proposta de compromís, prevalgué la idea de preparar un vocabulari, de dimensions més reduïdes, en espera de poder editar un diccionari més complet¹. El *Vocabulari Mèdic* fou redactat per Josep Alsina i Bofill, Oriol Casassas, Josep Laporte i Salas i Joaquim Ramis, amb la col·laboració de Joan Colomines i Lluís Dauí. El febrer de 1975 fou presentat en el Club del Col·legi de Metges i, esgotada aquesta primera edició, se'n féu una segona l'any 1979 –quan era president Oriol Casassas–, una mica més extensa, però igualment limitada a incloure solament els mots que tenien dificultats ortogràfiques o molta diferència amb l'equivalent castellà (Figura 3). En aquesta edició s'afegiren com a redactors Josep M. Costa Molinari, Ramon Bacardí i Pons i Francesc Domingo i Salvans. Encara el 1987 en sortí una tercera edició, patrocinada per un laboratori farmacèutic. Les dues primeres foren editades i patrocinades per Banca Catalana.

FIGURA 3. Acte de presentació de la segona edició del *Vocabulari Mèdic*, el 9 d'octubre de 1979, al Club del Col·legi de Metges de Barcelona

3) El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*: primera edició

Malgrat l'aparició del *Vocabulari Mèdic*, es mantenia l'objectiu d'actualitzar el vell Corachan. A mitjan 1980 s'iniciaren contactes per posar en marxa una infraestructura i fer un estudi profund del que podria costar una obra d'aquestes característiques i es pogué constatar que sobrepassava en molt les possibilitats econòmiques de què disposaven. De les empreses que es consultaren, solament l'Enciclopèdia Catalana demostrà possibilitats i, sobretot, interès en tirar endavant el projecte. Feren els seus càlculs i comunicaren que es veien amb cor d'acceptar el risc de l'edició i la seva publicació, òbviament, sempre que trobéssim patrocinadors per compartir les despeses. Per

reforçar l'interès que tenia l'Acadèmia en aquest afer, el president d'aleshores, Oriol Casassas, envià una carta als responsables de la Fundació Enciclopèdia Catalana, en la qual, entre altres qüestions, deia:

FIGURA 4. Presentació de la primera edició del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, editat en CD-ROM, el 1995 a la seu de l'Acadèmia

«Una obra d'aquestes característiques només és possible si hom compta amb una autèntica xarxa d'especialistes que realitzi un treball coordinat. Gràcies a la seva estructura i als seus recursos humans l'Acadèmia es veu capaç d'establir-la»... «L'Acadèmia fa un oferiment molt meditat i estudiat i confia il·lusionadament que la Fundació Enciclopèdia Catalana decidirà d'emprendre junts l'aventura».

Després de converses i reunions, el desembre de 1981 se signà un conveni entre l'Enciclopèdia Catalana i l'Acadèmia per iniciar la primera fase, en la qual s'havia de fixar la llista definitiva d'entrades amb la categoria gramatical, l'etimologia, les equivalències en diferents idiomes, l'adquisició d'obres mèdiques per a consultar i –a la vegada– fixar les dates de finalització d'aquesta primera fase. Ens procuràrem diccionaris i altres obres mèdiques en diferents llengües i tots els volums de la *Gran Enciclopèdia Catalana* i, amb la col·laboració d'un grup de joves estudiants, s'inicià la confecció de possibles entrades. Des de gener de 1982 fins a octubre del mateix any –gairebé deu mesos– s'establiren les 56.000 possibles entrades, amb les corresponents subentrades.

Però també s'havia de preveure la despesa de l'edició, que l'editorial –Enciclopèdia Catalana– calculà que excedia la quantitat que podia disposar. L'Acadèmia tampoc disposava d'aquesta quantitat, per la qual cosa s'inicià –novament– la cerca per a solucionar despeses que comportaria l'edició i la publicació. Els responsables dels departaments de Sanitat i de Cultura de la Generalitat de Catalunya es mostraren interessats, però mentre el Servei del Llibre –Departament de Cultura– podia avançar una modesta quantitat, el Departament de Sanitat comprometé la compra de 1.500 exemplars per repartir-los a hospitals o altres centres dependents de la Conselleria, una vegada

fossin editats.

Faltava més ajuda. I es trobà en la bona acollida que Ramon Trias i Rubiès, aleshores president del Col·legi de Metges de Barcelona, donà. Ho veié amb bons ulls i col·laborà amb gentilesa.

Durant vuit anys de feina constant i esforçada, Josep Alsina i Bofill, Eduard Llauradó i Miret, Jaume Francí i Pallejà i jo mateix, amb Oriol Casassas com a màxim responsable, comptàrem amb 61 col·laboradors entre metges, farmacèutics, biòlegs, odontòlegs, pedagogs, lexicògrafs i, posteriorment, informàtics. Cadascú feia la feina que ens anàvem distribuint, segons les diferents aptituds, especialitats i professions.

Van ser més de vuit anys amb reunions molt freqüents i necessitat de consultes a especialistes, sobretot, a membres de la Secció Lexicogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans, ja que s'introduïren molts neologismes. I, si bé es començà la redacció en uns anys en què les bases informàtiques encara estaven a les beceroles, a la meitat del treball fou necessari refer la part ja mecanografiada per introduir-la en suport magnètic.

Pot ben assegurar-se que, si no hagués existit un mínim d'esperit de servei –i un cert romanticisme– tant dels col·laboradors com de l'equip redactor, no hauria estat possible la feina realitzada. Però tampoc no hauria estat possible si el Departament de Sanitat no hagués proporcionat un permís especial a l'Oriol Casassas i al Joaquim Ramis i, posteriorment també a l'Eduard Llauradó, d'abstenir-nos d'assistir als consultoris de la Seguretat Social i poder-nos dedicar més intensament a la redacció del diccionari.

El 8 de novembre de 1990 fou dia de festa per a tots nosaltres. Havien transcorregut nou anys des de l'inici oficial dels treballs i tots plegats els donàrem per ben aprofitats. Se'n publicaren 10.000 volums, que s'anaren venent en el curs d'uns 7 o 8 anys, de manera que, a partir de 1997, es començà a pensar en una segona edició.

Aprofitant la base de dades i tota la introducció del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* en suport magnètic, fou presentat el 2 de maig de 1995 a la seu de l'Acadèmia editat en CD-ROM (Figura 4) i poc temps més endavant ja es podia consultar lliurement per Internet, de manera que fou el primer diccionari mèdic en una llengua romànica que es podia consultar per aquesta via.

4) El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*: segona edició (Figura 5)

A més de la venda lenta però força constant, en el curs dels anys anaren apareixent novetats científiques, neologismes, esmenes i modificacions d'algunes definicions que ja havien envellit o que ens feien arribar des de les societats de l'Acadèmia. Es feia necessari preparar una reedició o, millor, fer una revisió més acurada per les no-

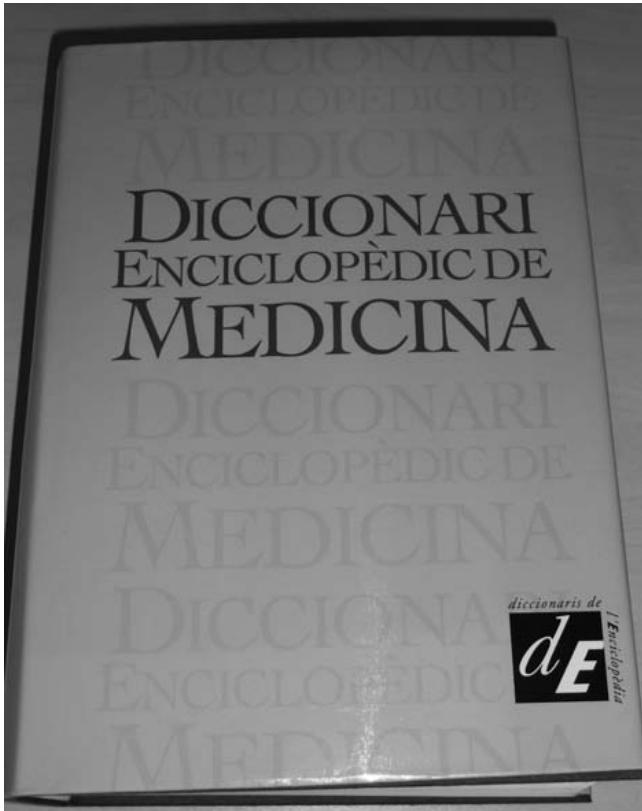

FIGURA 5. Segona edició del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, publicada l'any 2000

vetats esmentades. I, si bé en principi es preveïé com una revisió, a mesura que ens hi endinsàvem es transformà en una àmplia posada al dia amb la introducció d'un notable nombre de nous conceptes i fàrmacs i l'eliminació de mots obsolets o que formaven part del diccionari normatiu i no eren pròpiament de terminologia mèdica.

Josep Alsina i Bofill havia mort i Oriol Casassas preferí no intervenir-hi. Decidírem fer un equip coordinador format per Màrius Foz, Eduard Llauredó i jo mateix. Els tres també de diferent tarannà, però creguérem que podíem fer un bon equip. En Màrius pel seu prestigi dins el camp universitari, per la seva vàlua científica i per les seves connexions amb professionals de diferents especialitats; l'Eduard per haver col·laborat eficaçment en la primera edició, pel seu ampli coneixement d'un extens camp de la medicina i pel rigor que posava en les seves col·laboracions i jo pels continus contactes amb l'editorial, els col·laboradors, els patrocinadors, la relació amb les secretàries que introduïen, amb els codis pertinents, el text en suport electrònic i altres gestions similars.

Treballàrem més de tres anys, amb la col·laboració de més de setanta professionals² de diferents especialitats medicosanitàries, que aportaren esmenes, novetats tècniques, fàrmacs de recent aparició, etc. Però, a més, tot el contingut del *Diccionari* hagué d'esmenar-se segons les noves directrius ortogràfiques que havia decidit

la Comissió Lexicogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans. Tot plegat féu que el pressupost que s'havia fet l'any 1997 quedés molt curt i molts dels treballs no pogueren introduir-se. L'Eduard Llauredó hi tingué una dedicació extraordinària, però més d'un centenar de folis quedà dipositat per a la tercera edició i posteriorment s'afegiren al *Diccionari* en línia³. L'editorial havia esgotat el pressupost de temps i de finançament, per la qual cosa no quedà altre remei que conformar-se i publicar la segona edició, amb la intranquil·litat que sabem que hi havia material suficient per millorar-la.

Fou presentat el dia 29 d'octubre de 2000, al Palau de la Generalitat de Catalunya, en el curs del Setzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* després de l'any 2000

Màrius Foz

Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona.

«*La confecció i actualització d'un diccionari no pot detenir-se mai, i menys si és de terminologia científica*». Vaig pronunciar aquestes paraules com a President del Setzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, en l'acte de presentació de la segona edició del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (DEM) (Figura 5) que va tenir lloc en el curs d'aquell congrés, el dia 29 d'octubre de l'any 2000 al Palau de la Generalitat de Catalunya. I seguidament vaig afirmar: «*El futur del Diccionari Enciclopèdic de Medicina depèn de tots nosaltres, d'una gran tenacitat, d'una il·lusió col·lectiva, i també del suport d'un necessari canvi generacional*».

S'ha de recordar que, d'acord amb aquestes paraules, immediatament després de la publicació de la segona edició es va considerar necessari continuar treballant, sense interrupcions, en l'actualització del DEM. Durant quatre anys (2000 a 2004) es revisà novament el contingut del diccionari amb l'objectiu de tenir preparades les actualitzacions per a una prevista digitalització i poder incloure-les en l'edició telemàtica. Així, en l'edició digital del DEM³ que es va poder consultar a partir de finals de l'any 2003, el contingut estava actualitzat no solament amb algunes esmenes, sinó amb nous afegitons i noves entrades. Cal destacar que, una vegada més, els esforços i la tenacitat de Joaquim Ramis van ser decisius per assolir aquests objectius.

Els problemes de finançament, que han acompanyat sempre la història del DEM, també van estar presents aquests anys. Afortunadament, la signatura d'alguns convenis entre l'Acadèmia, el Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, el Col·legi Oficial de Metges de

Barcelona, el Col·legi Oficial de Farmacèutics de Catalunya, el TERMCAT i la Fundació Enciclopèdia Catalana va permetre superar aquest escull. En aquella època, l'equip científic estava format per membres de l'Acadèmia i de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), juntament amb alguns farmacèutics i metges que pertanyien als respectius col·legis professionals.

A la darrereria de l'any 2004 es va exhaurir el pressupost destinat a la introducció d'entrades i esmenes a la base de dades i, com a conseqüència, l'empresa editora va interrompre aquesta tasca. Malgrat això, alguns col·laboradors van seguir treballant en l'actualització del DEM, fins que a la fi de l'any 2006 es donà per tancada aquesta etapa, en espera de la creació d'una estructura sòlida que assegurés la continuïtat del diccionari. Es va considerar que aquesta estructura havia de comptar amb la participació de l'IEC, principal institució acadèmica del país, que entre moltes altres missions té les de tenir cura de l'estudi de la llengua catalana i vetllar per la seva normalització en tots els seus àmbits. Amb aquest objectiu, a la fi de l'any 2006 s'iniciaren contactes entre l'Acadèmia i l'IEC que propiciaren un acord inicial de cooperació entre ambdues entitats amb la finalitat d'assegurar el futur del diccionari.

A partir de la signatura d'aquest acord s'inicià una negociació llarga i complexa entre l'Acadèmia i l'IEC, per una part, i l'empresa editora del DEM –Enciclopèdia Catalana– que tenia la propietat de la base de dades del diccionari. Finalment, el 20 d'abril de 2009 es signà un conveni a satisfacció de les tres entitats que assegurava la viabilitat i el futur del projecte.

Donada la complexitat i l'extensió del DEM (més de 2.000 pàgines i més de 55.000 entrades), es considerà que la gestió de la seva actualització havia de ser portada a terme pel TERMCAT, entitat amb la infraestructura humana i tècnica més idònia en el nostre país per a realitzar aquesta tasca. Les negociacions amb aquesta entitat donaren lloc a un ràpid acord i a un conveni entre l'Acadèmia, l'IEC, la Fundació Enciclopèdia Catalana i el TERMCAT que es va signar el mes de juliol de 2010. Durant l'any 2010 es va realitzar una intensa tasca preparatòria dels treballs d'actualització i revisió que s'havien de portar a terme durant l'any 2011, comptant amb un pressupost finançat per l'Acadèmia, l'IEC, el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i el TERMCAT.

Cal destacar que les tasques a realitzar durant l'any 2011 es van portar a terme amb un rigor, excel·lència i puntualitat exemplars. En el primer semestre es va finalitzar el traspàs de les dades digitals originals que estaven incloses en 114.326 fitxes sense atribució temàtica, es va establir l'arbre de camp definitiu amb la col·laboració del grup d'experts de l'Acadèmia, es va fer una primera depuració de les dades i es va dur a terme l'etiquetatge semiau-

tomàtic dirigit de 19.500 fitxes, mentre que en el segon semestre es van realitzar les següents tasques: etiquetatge manual i revisió de l'etiquetatge automàtic, establiment de criteris de pertinència, compleció de dades no incloses en el corpus original, primera depuració de remissions entre termes i correcció eventual de descriptors i d'errors ortogràfics i tipogràfics.

L'excel·lent tasca realitzada ens permetrà, ben aviat, tenir la satisfacció de posar a l'abast dels professionals de les ciències de la salut i de la comunitat lingüística la nova versió electrònica de la 2a edició del DEM i, al mateix temps, podrem disposar d'una òptima plataforma per a posar en marxa una nova revisió i actualització del DEM que ja s'ha iniciat en aquests primers mesos de l'any 2012.

Una important novetat dels últims anys ha estat, com ja s'anunciava en la presentació de la segona edició, la incorporació en les tasques del DEM d'una nova generació de professionals de l'ampli camp de les ciències de la vida i de la salut que s'han incorporat al projecte des de l'any 2007 i que tenen i tindran cura del seguiment i actualització del contingut del diccionari d'ara endavant. No obstant, no podem oblidar altres professionals que ja havien col·laborat amb anterioritat i han demostrat una constància i una fidelitat exemplars, com l'Eduard Llauredó i Miret. És un deure i una satisfacció per a nosaltres citar el nom dels nous professionals col·laboradors, per la paciència, fidelitat i compromís que han mostrat: Xavier Bonfill, Fèlix Bosch, Ignasi Duran, Gonçal Foz, Carles Gallego, Joan Guanyabens, Josep Manyach, Jordi Pere, Miquel Porta, Rosa M. Pujante, Oriol Ramis, Josep Roma i Odette Viñas.

A tots ells i als tècnics i administratius de l'IEC i del TERMCAT els agraïm molt l'excel·lent feina realitzada.

La gestió terminològica de l'actualització del Diccionari Enciclopèdic de Medicina

M. Antònia Julià

TERMCAT, Centre de Terminologia. Barcelona.

Propòsit

En el marc de l'acte de lliurament dels Premis 2012 de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears, el TERMCAT va ser convidat a presentar les actuacions de gestió terminològica dutes a terme per a l'actualització del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (DEM) durant els anys 2011 i 2012.

Fa més de vint anys que aquesta obra de referència de la terminologia mèdica en català va veure la llum. Per aquesta raó, l'Acadèmia, que n'és l'autora juntament amb l'Institut d'Estudis Catalans i Enciclopèdia Catalana, SAU, ha promogut la posada al dia del DEM per adequar-

lo als canvis i al progrés que el pas del temps ha comportat. El Centre de Terminologia TERMCAT col·labora en aquest projecte des de l'any 2009, quan l'Acadèmia, en la veu de Joaquim Ramis i de Màrius Foz, li va proposar de participar-hi. El Centre ha rebut com a encàrrec la gestió terminològica, comesa en la qual compta, també, amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya.

La gestió terminològica

El món de la terminologia i la lexicografia ha canviat enormement en els darrers vint anys. Els organismes com el TERMCAT, que es dediquen a elaborar terminologies, disposen d'eines de gestió adaptades específicament als requisits metodològics de la terminografia. Per aquest motiu, el TERMCAT va posar a disposició del projecte la seva plataforma web de treball terminològic, el conjunt de recursos terminològics de producció pròpia que posseeix i el seu equip humà.

L'objectiu prioritari de la posada al dia del DEM és adaptar l'obra a l'estat del coneixement mèdic actual i optimitzar-la mitjançant les innovacions de les tecnologies de la informació i la comunicació (les TIC). En les reunions inicials amb un comitè d'experts de l'Acadèmia, es va evidenciar que, abans d'abordar l'actualització i la revisió a fons del contingut del diccionari, era imprescindible executar un conjunt d'actuacions de preparació i tractament de les dades digitals. Una part d'aquesta feina s'ha acabat l'any 2011 i l'altra part es desenvolupa durant el 2012.

Tasques dutes a terme

El primer requisit per a emprendre un treball terminològic sistemàtic és disposar de les dades terminològiques en un suport adequat. En el cas del DEM, per a satisfer aquesta necessitat ha calgut efectuar tres actuacions globals de gran abast, al llarg dels dos anys anteriors: la migració de les dades digitals, l'adaptació a l'estructura de base de dades terminològica i la classificació temàtica dels termes del diccionari.

Migració de les dades digitals. Les dades originals del DEM aportades per Enciclopèdia Catalana es van tractar informàticament per a integrar-les en el gestor de terminologia del TERMCAT (GdT). Aquest procés va requerir tasques força laborioses de preparació prèvia dels dotze fitxers XML originals i de revisió posterior del fitxer resultant. Un cop enllestides, es va obtenir el corpus de partida del projecte, constituït per 114.326 fitxes terminològiques, emmagatzemades en un fitxer amb estructura de base de dades.

Adaptació a l'estructura de base de dades terminològica. Les dades originals provenien d'una base de dades

estructurada per al treball lexicogràfic. En canvi, el GdT opera sobre una estructura de base de dades terminològica, apropiada per al treball terminogràfic. Per tant, va ser necessari redistribuir, etiquetar i completar les dades en els diferents camps de la fitxa, per donar compliment a unes exigències metodològiques mínimes. Essencialment, cada fitxa terminològica s'articula entorn d'un únic concepte, i cadascuna hauria de ser completa quant a la informació que conté: denominació i remissions (si escau), amb les corresponents categories lèxiques, equivalències en altres llengües, àrea del saber en què s'inclou el terme, definició i nota (si escau).

Classificació temàtica dels termes del diccionari.

Les dades originals del DEM no contenien cap indicació d'adscripció temàtica dels termes. Per aquest motiu va caldre, en primer lloc, consensuar amb els experts una classificació en àrees temàtiques vàlida per al contingut del DEM i, a continuació, etiquetar oportunament tots els termes del corpus de partida.

D'acord amb els experts, la classificació s'ha basat en la divisió en especialitats amb reconeixement de titulació oficial en l'àmbit mèdic i sanitari. Aquesta classificació ofereix diversos avantatges: serveix per a organitzar i etiquetar el corpus actual del DEM amb un criteri generalista, susceptible d'anar-se precisant; és simple però completa, amb el propòsit de facilitar la tasca autònoma dels terminòlegs —que no són experts en medicina—, i permet que en un futur es desplegui la incorporació de branques i subbranques noves, que en el DEM actual estan poc representades o absents bàsicament per una raó cronològica (per exemple, bioètica i geriatria o rehabilitació i genòmica, respectivament).

Durant l'any 2011 es va etiquetar temàticament tot el corpus de partida, és a dir, es va classificar cadascuna de les fitxes dins una o més àrees del coneixement. Com a resultat, les fitxes han quedat identificades amb etiquetes temàtiques, d'acord amb un criteri d'ampli espectre. Això facilita el progrés dels treballs sectorials futurs, ja que fa possible un repartiment per especialitats molt flexible i, alhora, admet que la classificació es vagi perfilant a mesura que el treball sectorial, per disciplines, avanci.

Actuacions en curs

Durant l'any 2012 les actuacions del TERMCAT aniran en dues línies: *intervencions globals* (en horitzontal) sobre la totalitat de les fitxes, destinades a estabilitzar i depurar la informació i a marcar les dades adequadament per a guiar actuacions futures, i *intervencions en profunditat* (en vertical) sobre fitxes d'àrees concretes, amb l'objectiu de revisar-les sectorialment a manera de pilotatge.

Intervencions globals. Bàsicament es farà la depuració de remissions i el marcatge de les fitxes. *Depurar les remissions* consisteix a sistematitzar la representació de les relacions de sinonímia entre els termes del corpus, d'acord amb la metodologia terminogràfica (una fitxa, un concepte). A la pràctica, això significa ajuntar en una sola fitxa totes les denominacions sinònimes referides a un mateix concepte i eliminar les fitxes duplicades, corresponents a remissions. Aquesta acció s'ha de repetir per a tots els termes del corpus que presenten sinònims.

Paral·lelament, *marcar les fitxes* implica introduir-hi uns codis de control vinculats als diferents camps, per facilitar el maneig dels termes i guiar les intervencions de revisió posteriors. Per exemple, es marquen els termes que per raons d'obsolescència són de pertinència dubtosa i, per tant, s'haurien de donar de baixa o difondre amb alguna indicació que expliciti aquesta condició als usuaris.

Aquestes intervencions globals tenen com a objectiu dotar les dades d'una estructura òptima per a ser usada a curt termini en aplicacions d'enginyeria lingüística (correctors ortogràfics, traductors automàtics, repertoris lèxics per a dispositius mòbils —com ara tauletes o telèfons intel·ligents—, etc.).

Intervencions en profunditat. Al llarg de 2012 s'engegarà l'actualització d'unes àrees concretes, a mode de pilotatge. S'han triat les àrees d'oftalmologia, otorino-

laringologia, immunologia i anatomia perquè són disciplines molt diferents entre si, en les quals el TERMCAT disposa de recursos terminològics propis. El resultat d'aquesta feina servirà per a establir la planificació de les intervencions necessàries durant els anys següents, basant-se en l'estimació sobre tasques reals.

Cloenda

Per tancar aquesta presentació, és bo fer una mirada cap al futur. L'actualització del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* és un projecte ambiciós, de gran envergadura, que es desenvoluparà completament a mitjà termini, però que s'ha plantejat amb fites significatives assolibles a curt termini. Queda per davant molta feina per a fer, i en el punt on som ara ja podem endevinar els primers fruits del treball realitzat. La destinació final, tanmateix, dependrà de cap on vulguem adreçar el camí i per on el fem transitar. I aquest és el repte.

NOTES

1. Vegeu la Presentació en el *Vocabulari Mèdic* de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Barcelona; desembre de 1974.
2. Vegeu la pàgina de crèdits de la segona edició del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*. Barcelona; 2000.
3. Es pot consultar el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* en línia a: <http://www.medic.cat/>